

Understanding Primary School students' Mothers' Experiences of Home-schooling during the Covid-19 Pandemic

Rahmat Allah Khosravi^{1*}

پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۱۱/۲۳

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۷/۲۴

Accepted Date: 2022/02/12

Received Date: 2021/10/16

Abstract

The Covid-19 pandemic is a threat to human health and has fundamentally changed many human activities. Since November 2019, the world has been facing a crisis called Covid-19, which has created an emergency for different countries, especially for their education system. Covid-19 Pandemic has disrupted the education systems of most countries. Social distancing, the school closure or the reduction in the frequency of face-to-face teaching, and the expansion of online teaching are some of the effects of the Covid 19 pandemic. During the pandemic, most parents prevented their children from attending school because they feared they and their children would be infected with the Corona virus. In such a situation, home-based education was the most appropriate option to maintain the health of students on the one hand and the continuation of their education and learning on the other hand. Home-based education created a situation in which parents entered their children's education and learning cycle for a long time. This phenomenon created a new educational order in which students did not stop their education. The aim of the present study was to investigate primary school students' mothers' experiences of home-schooling during the Covid-19 pandemic.

The present qualitative study was carried out using a phenomenological strategy. The study population was all mothers of Zanjan students in primary schools. It should be noted that during the Covid 19 pandemic, especially in the elementary school, mothers were more involved in their children's teaching-learning process than fathers for a variety of reasons. Therefore, in the present study, participants were selected from among mothers. From this population, 15 individuals were selected as participants in the study using purposive sampling (chain sampling). Semi-structured (in-depth) interviews were used to collect data. The average

1. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran.

* Responsible author:

Email: khosravi1397@cfu.ac.ir

interview time was about 90 minutes, and the interview process continued until reaching data saturation. The interviews were conducted on Google Meet after making the necessary arrangements and were recorded after obtaining interviewees' permission. Data analysis was carried out using thematic analysis. To perform validity assessment, peer review and member checking methods were used. To perform the peer review method, contacts were made with some individuals with sufficient experience and expertise in qualitative research methods, and their opinions on research design, data collection, and analysis was obtained. Regarding the member checking method, the interview text was coded, and interview analysis results were provided to several of the interviewees to revise them and comment on them. Most of the interviewees expressed satisfaction with the research process. To evaluate the research reliability, the interview text was coded by three anonymous individuals. The result showed 85% agreement between the coders and the relative stability of the responses was confirmed.

The research findings identified nine organizing themes as follows: 1) mothers' mental and attitudinal preparations; 2) teaching and learning platforms; 3) technological literacy for mothers and students; 4) guiding children's learning assignments; 5) supporting teachers' teaching; 6) supporting teachers' evaluation; 7) psychological status of mothers and children; 8) time in virtual teaching and learning; and 9) mothers' relationship with school agents (teacher, principal, assistants and counselor).

The results showed that home-schooling is a complex and challenging phenomenon for mothers. After the widespread closure of schools, mothers found themselves in a challenging and unfamiliar situation due to a lack of preparation for home-schooling. Although mothers were initially forced to accept home-based education, they were concerned about the adverse effects of reducing their child's social interactions. Although mothers gradually improved their capacity for home-based education, they found face-to-face school education to be an irreplaceable element for elementary school students. At the beginning of the virtual teaching, due to the lack of a suitable platform, the teaching and learning process was followed on social networks such as WhatsApp. With the launch of the "SHAD" platform, the formality and order of the classrooms increased. This platform, due to its relatively diverse facilities, somewhat increased the quality of teaching and learning process. In addition to the above, the findings showed that mothers did not receive the necessary training on how to use the teaching platform. The findings also showed that mothers guided their children step by step in homework such as math. Some mothers showed impatience due to their children's lack of motivation to do their homework. Mothers were unfamiliar with teaching methods to their children at the beginning of home schooling. Gradually, through gaining experience, self-

learning, and the use of digital learning resources, their skills in supporting and complementing teacher teaching increased. According to the findings, mothers were actively involved in evaluating their children's learning. Although mothers's anxiety and stress were greater than their children in the formative and final evaluations, they controlled themselves and tried to reduce their children's stress. Despite the various concerns of mothers during the Covid-19 pandemic, they tried to create a relatively good learning environment for their children at home. The results showed that during the Covid-19 pandemic, formal teaching time decreased but informal teaching time increased. This, in turn, created challenges in the mothers' life program. Finally, the findings showed that mothers have a better relationship with teachers in "home based education" than in "school based education". They frequently consulted with the teacher about their children's learning difficulties. Mothers' relationship with the school principal was purely administrative. The lack of a psychologist or counselor at school prevented some mothers from receiving specialized help in dealing with their children's mental disorders.

Despite all the shortcomings and limitations of the Covid-19 pandemic, it provided opportunities for parents to enter the learning cycle more seriously and experience a new form of interaction with their children and teachers. Home-based education requires parental preparation; Providing the necessary software and hardware facilities; Psychological support; providing a suitable cultural background and so on. If these requirements are met, then effective learning opportunities will be provided for students, especially in emergency and crisis situations.

Keywords: Home-schooling, Primary School students' Mothers' Experiences, Covid-19 Pandemic

فهم تجارب مادران دانش‌آموزان دوره ابتدایی از پدیده "مدرسه در خانه" در طول همه‌گیری کووید-۱۹

رحمت اله خسروی^{۱*}

چکیده

هدف پژوهش حاضر، فهم تجارب مادران دانش‌آموزان دوره ابتدایی درباره فرآیند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹ است. روش پژوهش، کیفی از نوع پدیدارشناسی است. جامعه‌ی پژوهش کلیه مادران دانش‌آموزان مدارس عادی دولتی شهر زنجان بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع زنجیره‌ای، در نهایت، تعداد ۱۵ نفر از آن‌ها به‌عنوان اطلاع‌رسان در تحقیق شرکت کردند. برای گردآوری داده‌ها از ابزار مصاحبه‌ی نیمه ساختارمند (عمیق) استفاده شد و مصاحبه با نمونه‌ها تا مرحله‌ی اشباع پاسخ‌ها، ادامه یافت. تجزیه و تحلیل داده‌های مصاحبه با استفاده از روش تحلیل مضمون انجام شد. روایی از طریق بازبینی توسط همکاران و مشارکت‌کنندگان و پایایی با کدگذاری متن سه مورد از مصاحبه‌ها توسط افراد ناشناس خارج از پژوهش انجام گردید. یافته‌های پژوهش در نه مضمون سازمان دهنده، تجارب مادران را بدین شرح مشخص کرد: ۱. آمادگی‌های ذهنی و نگرشی مادران، ۲. بسترهای آموزش و یادگیری، ۳. سواد فناوری مادران و فرزندان، ۴. هدایت تکالیف یادگیری فرزندان، ۵. پشتیبانی از تدریس معلم، ۶. پشتیبانی از ارزشیابی‌های فرآیندی و پایانی معلم، ۷. وضعیت عاطفی و روان‌شناختی مادران و فرزندان، ۸. زمان آموزش‌های مجازی و ۹. ارتباط مادران با عوامل مدرسه (معلم، مدیر و معاونان و مشاور مدرسه).

واژه‌های کلیدی: آموزش در خانه، تجارب مادران، همه‌گیری کووید-۱۹، دانش‌آموزان دوره ابتدایی

۱. استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

*نویسنده مسئول:

مقدمه

همه‌گیری کووید-۱۹ تهدیدی برای سلامت افراد بوده و موجب دگرگونی اساسی در بسیاری از فعالیت‌های انسانی شده است. در پی این همه‌گیری، تعطیلی مکان‌های پرجمعیت به‌ویژه مراکز آموزشی، در اولویت بسیاری از جوامع قرار گرفت. درواقع، تعطیلی مدارس به‌ویژه در کشورهایی که به نسبت دانش‌آموزان هر مدرسه فاقد زیرساخت‌های بهداشتی کافی برای جلوگیری از همه‌گیری ویروس کرونا بودند، ضرورت پیدا کرد. در آوریل ۲۰۲۰، آمارها نشان داد مدارس ۱۹۳ کشور، در سطح ملی به سبب کووید-۱۹ تعطیل شده‌اند. بدین ترتیب تعطیلی مدارس، ۱/۵۷ میلیارد کودک و نوجوان، تقریباً ۹۱٪ از جمعیت جهانی دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار داد (UNESCO, 2020). در ایران نیز پس از شناسایی نخستین مبتلایان به این بیماری، مدارس از اوایل اسفندماه ۱۳۹۸ به‌صورت رسمی تعطیل شد و آموزش‌ها از شکل حضوری به شیوه مجازی تغییر جهت داد (Abasi, Hejazi & Hakimzadeh, 2020; Khosravi, & ghasemi, 2022). اغلب والدین به سبب نگرانی از ابتلای خود و فرزندان به بیماری، از حضور آن‌ها در مدارس جلوگیری می‌کردند. والدین می‌بایست علاوه بر مدیریت نگرانی‌ها و اضطراب‌های خود و خانواده نسبت به ابتلا به ویروس، فضای آرام برای فرزندان در خانه ایجاد می‌کردند و این بسیار چالش‌زا و دشوار بود (Xu & Yu, 2020). با توجه به شرایط ایجادشده، آموزش در خانه مناسب‌ترین گزینه جهت حفظ سلامت دانش‌آموزان از یک‌طرف و تداوم تحصیل و یادگیری از طرف دیگر به حساب آمد. به‌بیان‌دیگر، پس از تعطیلی آموزش‌های حضوری، آموزش مجازی در خانه، بهترین بدیل ممکن برای زنده نگه‌داشتن جریان یاددهی - یادگیری شد (Bozkurt et al., 2020).

نکته قابل‌ذکر این‌که آموزش در خانه قبل از همه‌گیری کووید-۱۹ نیز وجود داشته و به دلایل مختلف برخی خانواده‌ها این نوع آموزش را بر آموزش مدرسه‌ای ترجیح می‌دادند. برای مثال Tan (2019)، خاطرنشان کرده است که برخی از خانواده‌ها برای ایجاد محیط یادگیری خصوصی، اجتناب از ارزشیابی‌های بیش‌ازحد مدارس، القای ارزش‌های اخلاقی و دینی موردنظر، ترویج دوزبانگی به فرزندان‌شان در خانه آموزش می‌دهند. از یک منظر دیگر، والدین جهت توجه ویژه به اختلالاتی مانند اختلال اوتیسم، اختلال یادگیری، اختلال بیش‌فعالی، اختلال در بینایی و شنوایی فرزندان خود را در خانه آموزش می‌دهند (Slater, Burton, & McKillop, 2020). آنچه در حال حاضر پدیده آموزش در خانه را نسبت به قبل متمایز کرده، تغییر دامنه مفهومی و فراگیرتر شدن آن است. بدین معنا که وقتی آموزش‌های رسمی از مدرسه به خانه منتقل شد، والدین به‌طور گسترده، معلمان را در این آموزش‌ها همراهی و پشتیبانی کرده و در زمان‌های غیررسمی آموزش نیز به‌طور قابل‌توجهی درگیر امر آموزش و یادگیری فرزندان‌شان شدند. درواقع، همه‌گیری کووید-۱۹

شرایطی را حاکم کرد که تحت آن، والدین به‌صورت بی‌سابقه‌ای وارد چرخه آموزش و یادگیری فرزندان شده و نظم تعلیم و تربیتی جدیدی را برای جلوگیری از توقف تحصیل آن‌ها خلق کنند. آموزش در خانه در دوره کووید-۱۹، مزایا و فرصت‌های قابل توجهی برای والدین و فرزندان در پی دارد. مهم‌ترین مزیت مشارکت مستقیم والدین در فرایند آموزش و یادگیری فرزندان در دوره همه-گیری کرونا، همان‌طور که (Daniela, Rubene & Rudolfa (2021 اشاره کرده‌اند، آگاهی عمیق والدین در خصوص نیازمندی‌ها، مشکلات و نحوه یادگیری فرزندان است. علاوه بر این، همان‌طور که (Ren & Phongastha (2021 یادآوری کرده‌اند، آموزش در خانه نسبت به آموزش مدرسه‌ای انعطاف‌پذیری بیشتری دارد و با نیازها و شرایط دانش‌آموزان سازگارتر است. علی‌رغم این مزیت‌ها، در دوره همه‌گیری کرونا، والدینی که شرایط آموزش در خانه را نداشتند با چالش‌های جدی روبرو شدند. شرایطی چون درگیری والدین در امر معاش، محروم بودن از ابزارهای فناوری مناسب، عدم دسترسی به اینترنت یا دسترسی ضعیف به آن، سواد فناوری ناکافی و عدم آموزش والدین در این زمینه، چالش‌های زیادی برای والدین در پروژه آموزش در خانه ایجاد کرده است. (Andrew et al., 2020; Ribeiro et al., 2021; Agaton & Cueto, 2021; Garbe et al, 2020 ; Putri et al., 2021).

با آغاز همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران، بلافاصله آموزش‌های مجازی در بستر رسانه‌های جمعی مانند تلویزیون (شبکه آموزش) و پیام‌رسان‌های اجتماعی شروع شد. توضیح بیشتر این‌که در ابتدای همه‌گیری کرونا، بستر ملی مشخصی برای آموزش و یادگیری دانش‌آموزان وجود نداشت. اواخر فروردین‌ماه سال ۱۳۹۹ شبکه "شاد" به‌عنوان یک شبکه ملی برای آموزش دانش‌آموزان رونمایی شد و به‌طور رسمی مورد استفاده معلمان، مدیران مدارس، دانش‌آموزان و اولیاء آن‌ها قرار گرفت. با توجه به این‌که تعطیلی مدارس به‌طور گسترده زندگی دانش‌آموزان و والدین را تحت تأثیر قرار داده و نظم تعلیم و تربیتی جدیدی برای خانواده‌ها ایجاد کرده، انجام پژوهش درباره فرآیند آموزش و یادگیری در خانه، اهمیت بسزایی دارد. در حال حاضر، عواملی چون تراکم بالای دانش‌آموزان در بسیاری از مدارس به‌ویژه مدارس شهری، زیرساخت‌های بهداشتی نامناسب، واکسیناسیون ناکافی افراد بالغ جامعه، نبود واکسن برای سنین پایین از جمله دلایل عدم بازگشایی مدارس به شکل حضوری و تداوم آموزش و یادگیری به شکل مجازی در خانه به شمار می‌روند. از این‌رو، انجام پژوهش در این زمینه برای والدین، معلمان، سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیرندگان حوزه آموزش و پرورش اهمیت فراوانی دارد. یافته‌های چنین پژوهش‌هایی به والدین کمک می‌کند که با شرایط، ویژگی‌ها و استلزامات آموزش در خانه بیشتر آشنا شوند تا فرزندان‌شان کمتر در معرض آسیب‌های تحصیلی قرار گیرند. با توجه به این‌که "آموزش در خانه" با مشارکت معلمان مدرسه انجام می‌شود، پژوهش در

این زمینه کمک می‌کند تا معلمان نیز با فرصت‌ها و محدودیت‌های این نوع آموزش بیشتر آشنا شوند و برای بهبود کیفیت یادگیری دانش‌آموزان، در تعاملات خود با والدین تغییراتی ایجاد کنند. علاوه بر این، با انجام چنین پژوهش‌هایی، سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیرندگان آموزش و پرورش نیز می‌توانند تجارب والدین را از ابعاد و زوایای مختلف تحلیل و ارزیابی نموده و متناظر با آن، سیاست‌ها و تصمیمات خود را تعدیل کنند. در نهایت، پژوهش درباره تجارب والدین از آموزش در خانه، داده‌های ارزنده‌ای درباره ادامه روند پشتیبانی والدین در دوران پساکرونا فراهم می‌کند. از آغاز همه‌گیری کووید-۱۹، پیرامون فرآیند آموزش و یادگیری در خانه مطالعاتی در دنیا صورت گرفته است که در ادامه خلاصه‌ای از آن‌ها ارائه می‌شود.

Garbe et al (2020) در پژوهشی تجارب والدین درباره آموزش از راه دور فرزندانشان در طول همه‌گیری کووید-۱۹ را از طریق پیمایش برخط مورد مطالعه قرار دادند. نتایج نشان داد، از ۱۲۲ نفر پاسخ‌دهنده (۱۱۶ مادر و ۶ پدر)، ۸۹/۳ درصد والدین علی‌رغم مواجهه شدن با برخی مشکلات، با سیاست تعطیلی مدارس در طول همه‌گیری کووید-۱۹ موافق بودند. همچنین ۶۲/۳ درصد از والدین روزانه بیش از یک ساعت از زمان خود را به پشتیبانی فرزندانشان در طول تعطیلی مدارس صرف کرده‌اند. بر اساس یافته‌ها، مشکلات والدین در آموزش‌های مجازی در چهار مضمون به ترتیب فراوانی، شامل "دشواری ایجاد تعادل میان مسئولیت‌های والدینی"، "نبود انگیزه کافی برای یادگیری در فراگیران"، "محدودیت دسترسی به منابع و امکانات سخت‌افزاری و اینترنت" و "دل‌نگرانی نسبت به نتایج یادگیری" است. Dong, Cao & Li (2020) در مطالعه‌ای نگرش‌ها و دیدگاه‌های ۳۲۷۵ نفر از والدین چینی را درباره یادگیری مجازی کودکان خردسال در طول همه‌گیری کووید-۱۹ از طریق پیمایش برخط جمع‌آوری و تحلیل کردند. نتایج نشان داد والدین عموماً عقاید منفی نسبت به یادگیری‌های برخط داشته و یادگیری سنتی را برای دوران کودکی مفید ارزیابی کردند. مقاومت والدین در برابر یادگیری مجازی کودکانشان، سه دلیل عمده داشت: کاستی‌های یادگیری مجازی، خودتنظیمی^۱ ناکافی کودکان خردسال، کمبود وقت و نقص دانش حرفه‌ای والدین برای پشتیبانی یادگیری مجازی است. Cahapay (2021) در مطالعه‌ای پدیدارشناختی به وسیله مصاحبه، تجارب والدین را از مشارکت در آموزش کودکان طی بحران کووید-۱۹ احصاء کرد. نتایج نشان داد که تغییرات بنیادی در دوره کووید-۱۹ موجب شده والدین نقش جدیدی در جریان یادگیری فرزندانشان ایفا کنند. با توجه به اینکه آموزش رسمی در این دوره، از راه دور و در خانه صورت می‌گیرد، بسیاری از ابعاد زندگی خانواده‌ها تحت تأثیر این موضوع

1. Self-regulation

قرار گرفته است. والدین در ابتدای همه‌گیری آمادگی کافی نداشتند و باید خود را در مدت‌زمان کوتاهی برای آموزش در خانه آماده می‌کردند. بسیاری از والدین با مشکلات ساختاری از جمله نبود اینترنت باثبات مواجه بودند. برخی از والدین در خصوص فرایند یاددهی-یادگیری ضعف داشتند. برخی دیگر از والدین بیان کردند که رفتار فرزندان در آموزش در خانه متفاوت از مدرسه بود و همکاری نمی‌کردند. در کنار وجود چالش‌ها، آموزش در خانه مزیت‌هایی نیز به همراه داشته است. یکی از این مزیت‌ها افزایش میزان ارتباط والدین با فرزندانشان است. والدین در دوره همه‌گیری کووید-۱۹ مشارکت بیشتری در فرایند یادگیری فرزندان داشتند و این مشارکت، ارتباط عاطفی آنان را افزایش داده است.

Parczewska (2020) در پژوهشی تجارب والدین پیرامون "آموزش در خانه" در دوره کووید-۱۹ را از طریق یک پیمایش با گروهی متشکل از ۲۷۸ والدین لهستانی ساکن در یک شهر بزرگ، یک شهر کوچک و یک حومه شهر گردآوری کرده است. یافته‌ها نشان داد که تعداد قابل‌توجهی از والدین وضعیت موجود را دشوار توصیف کرده و مسئولیت‌های مربوط به آموزش در خانه را بیش از توانایی‌های خود عنوان کرده‌اند. به طوری که ۳۵/۶۱ درصد از والدین اعتراف کرده‌اند که حین کمک به فرزندانشان در انجام تکالیف احساس ناامیدی کرده و خشونت کلامی داشتند. والدین معمولاً به صلاحیت و شایستگی خود در آموزش فرزندان در خانه، اطمینان نداشتند. اغلب والدین (۷۰ درصد) از این‌که ویروس کووید-۱۹ تأثیر منفی در تحصیل فرزندان داشته، ابراز نگرانی کردند. از لحاظ جنسیت و محل سکونت، تفاوت‌های قابل‌توجهی میان والدین در نحوه درک موقعیت‌های دشوار و کنار آمدن با آن مشاهده گردید. در این راستا، مادران بیشتر از پدران با مسئولیت‌های تدریس کنار آمده‌اند. همچنین درصد قابل‌توجهی از والدینی که در شهر کوچک یا حومه شهر زندگی می‌کردند، شرایط آموزش در خانه را دشوارتر از والدین ساکن شهر بزرگ، ارزیابی کردند. در پژوهشی دیگر، Brom et al (2020) تجارب والدین دانش‌آموزان پایه اول تا نهم را در خصوص نحوه کنار آمدن آن‌ها با فرآیند آموزش فرزندانشان در خانه از طریق پیمایش برخط جمع‌آوری کردند. نتایج نشان داد ۶۶ درصد والدین حداقل نصف مدت‌زمانی که فرزندانشان صرف درس خواندن می‌کنند به آن‌ها در درس‌ها کمک می‌کنند. ۴۳ درصد والدین حجم درس‌ها را زیاد، ۴۵ درصد مناسب و ۱۳ درصد آن را کم، ارزیابی کردند. برخی والدین با مشکلاتی نظیر مشکلات فناوری، کمبود وقت، کمبود مهارت و دانش در تدریس و همچنین مشکلاتی در تشویق فرزند به درس خواندن روبه‌رو بودند. برخی والدین بیان کردند که معلم تکالیف بیشتری برای دانش‌آموزان تعیین می‌کند و کمتر به ارائه بازخورد و برقراری تعامل با کودکان می‌پردازد. با همه این‌ها، ۹۱ درصد از والدین فکر می‌کنند که کم‌وبیش با شرایط آموزش در خانه کنار آمده و به توفیقاتی هم‌دست یافته‌اند. Bubb & Jones

(2020) در پژوهشی، تجارب دانش‌آموزان، معلمان و والدین را از آموزش در خانه در نروژ جمع‌آوری کرده‌اند. در بخش تجارب والدین یافته‌ها نشان داد شناخت دوسوم والدین درباره یادگیری فرزندان‌شان در آموزش متمرکز بر خانه نسبت به آموزش در مدرسه بیشتر شده است. علاوه‌براین، بیش از نیمی از والدین حس می‌کنند نسبت به گذشته بهتر می‌توانند به فرزندان‌شان در درس مختلف کمک کنند. همچنین والدین رابطه خوبی با معلمان در آموزش در خانه داشتند به طوری که حدود نیمی از آن‌ها اذعان کردند که این ارتباط در طول آموزش در خانه بهتر شده است. Bhamani et al (2020) در پژوهشی تجارب والدین از آموزش در خانه و مدیریت آن در دوره کووید-۱۹ را احصاء کردند. بر اساس یافته‌های این پژوهش، تجارب والدین در سه مضمون طبقه‌بندی شده است: ۱- تأثیر آموزش مجازی در یادگیری فرزندان: والدین تعطیلی ناگهانی مدارس را آسیب‌زا تلقی و از بابت تغییر روال عادی زندگی فرزندان‌شان ابراز نگرانی کردند. همچنین والدین از تغییر ناگهانی آموزش حضوری به مجازی و کاهش تعاملات با همسالان و در نتیجه کاهش رشد عاطفی و اجتماعی فرزندان، نگران بودند. ۲- پشتیبانی مدارس: والدین شروع کلاس‌های برخط را در شرایط کووید-۱۹ راهی برای تداوم آموزش و یادگیری برای فرزندان دانسته‌اند. آنان اشاره کرده‌اند که معلمان در کلاس‌های برخط علاوه بر تدریس محتوای درس به آگاه کردن دانش‌آموزان از بیماری کووید-۱۹ و اهمیت اقدامات پیشگیرانه نیز پرداخته‌اند. ۳- راهبردهای مورد استفاده مراقبان در خانه برای پشتیبانی از یادگیری: والدین برای مختل نشدن برنامه روزانه فرزندان‌شان جدول زمانی برای انجام تکالیف یادگیری و زمان استراحت و خواب در نظر گرفته‌اند. والدین به دلیل محدودیت‌های اعمال‌شده در شرایط کووید-۱۹، برای فرزندان‌شان فعالیت‌های خلاقانه مانند کارهای دستی و کارهای هنری تدارک دیدند. Lee et al (2020) در پژوهشی فعالیت‌های والدگری در آموزش مبتنی بر خانه در طی همه‌گیری کووید-۱۹ را از طریق پیمایش آنلاین مورد مطالعه قرار دادند. بر اساس یافته‌ها، بیش از یک‌سوم والدین اظهار کرده‌اند که فرزندان‌شان از زمان همه‌گیری کرونا غمگین، افسرده و منزوی و از نظر فیزیکی کم‌تحرک شده‌اند. بیشتر والدین اذعان کرده‌اند از آغاز همه‌گیری، زمان قابل توجهی را صرف مراقبت عمومی و درسی از فرزندان‌شان کرده‌اند. ۴۰ درصد والدین افسردگی شدید و ۳۹/۹ درصد والدین اضطراب متوسط یا شدید داشتند که این موضوع تداوم آمادگی‌شان برای آموزش در خانه و نوع مواجهه‌شان با فرزندان‌شان را تحت تأثیر قرار داده است. در این تحقیق نتیجه گرفته شده که سلامت روان والدین عاملی مهم برای آموزش در خانه و سلامت کودک در دوره همه‌گیری کووید-۱۹ است. Thorell et al (2021) در پژوهشی، پاسخ‌های ۲۰۰۲ نفر از والدین که صاحب یک فرزند دارای سلامت روان و ۴۷۱۸ نفر از والدین که صاحب یک فرزند بدون سلامت روان بودند را از هفت کشور اروپایی انگلستان (۵۰۸ نفر)، سوئد (۱۴۳۶ نفر)،

اسپانیا (۱۴۹۱ نفر)، بلژیک (۵۰۸ نفر)، هلند (۳۲۴ نفر)، آلمان (۱۶۶۲ نفر) و ایتالیا (۷۹۴ نفر) در خصوص تجارب مربوط به آموزش در خانه جمع‌آوری کردند. بسیاری از والدین از تأثیرات منفی آموزش در خانواده بر خود و فرزندانشان سخن گفته و کیفیت آموزش در خانه را به دلیل پشتیبانی ناکافی مدارس پایین ارزیابی کرده‌اند. برخی والدین نیز تجارب مثبتی از آموزش در خانه را گزارش کرده‌اند. در بیشتر کشورها ارتباط با معلمان محدود و مسئولیت عمده آموزش در خانه به عهده والدین بود. والدین بیان کرده‌اند که میزان اضطراب، نگرانی، انزوای اجتماعی و درگیری خانگی افزایش یافته است. همچنین تفاوت‌های چندانی میان کشورهای مختلف و خانواده‌های دارای فرزند با سلامت روان و بدون سلامت روان در آموزش‌های خانه دیده نشده است. در نهایت مطابق نتایج پژوهش، تأثیرات نامطلوب آموزش در خانه احتمالاً طولانی‌مدت خواهد بود و منجر به افزایش نابرابری‌ها خواهد شد. (Abuhammad (2020) در پژوهشی دیدگاه والدین درباره موانع و چالش‌های یادگیری از راه دور در طول همه‌گیری کووید-۱۹ را مورد مطالعه قرار داد. در این پژوهش محتوای ۲۸۴ پست فیس‌بوک والدین درباره آموزش در خانه در چهار مضمون موانع شخصی، موانع فنی، موانع منطقی، و موانع اقتصادی طبقه‌بندی شد. نتایج نشان داد بیشتر پست‌ها مربوط به مشکلات شخصی از قبیل کمبود آموزش و پشتیبانی (۵۲/۳۶ درصد)، کمبود تجربه (۴۸/۳۳ درصد)، و ارتباط ناکافی با افراد حرفه‌ای (۲۴/۱۷ درصد) بود. والدین از عدم دریافت آموزش در خصوص چگونگی استفاده از روش‌ها و مواد یادگیری در آموزش از راه دور ابراز نگرانی کرده‌اند. برخی والدین قادر به مدیریت فناوری برای آموزش از راه دور نبودند که مانعی برای آموزش کارآمد در خانه بود. همچنین والدین با سطح تحصیلات پایین احساس کردند که قادر به کمک به فرزندانشان نیستند. بیشترین مشکلات (۵۸/۲۰ درصد) مربوط به موانع فنی است که مواردی نظیر کمبود بودجه برای خریداری دستگاه‌ها و هزینه بالای نگهداری آن‌ها (۳۸/۶۶ درصد) و عدم دسترسی مناسب به اینترنت (۲۰/۳۴ درصد) را شامل می‌شود. موانع منطقی هم شامل آمادگی‌های ناکافی دانش‌آموزان (۱۹/۵۲ درصد) و عدم کفایت یادگیری از راه دور برای پاسخگویی به نیازهای دانش‌آموزان (۷/۱۸ درصد) است. در نهایت موانع اقتصادی هم شامل مواردی چون ناتوانی از خرید ابزارهای فناوری (۳۱/۶۳ درصد) و پرداخت هزینه‌های خدمات اینترنت (۱۸/۲۷ درصد) است.

در توصیف مشکل و موقعیت مسئله‌دار پژوهش حاضر باید گفت، هم‌زمان با همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران و تعطیلی سراسری مدارس در تمام مقاطع تحصیلی، آموزش در خانه با حضور والدین آغاز شد. اکثر والدین قبل از همه‌گیری این بیماری، نقش چندانی در فرآیند آموزش به فرزندانشان نداشتند و آموزش دانش‌آموزان عمدتاً بر عهده معلم مدرسه بود. با تعطیلی آموزش‌های حضوری نظام تعلیم و تربیت آرایش جدیدی به خود گرفت، به‌طوری‌که والدین به‌عنوان عنصری تعیین‌کننده

به‌طور گسترده وارد فرایند آموزش و یادگیری شدند، هرچند ورود به این فرآیند، ناگهانی بود. در پژوهش حاضر ابعاد و زوایای تجارب مادران از پدیده "آموزش در خانه" در دوره همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران جمع‌آوری و تحلیل شده است. در این راستا پرسش اصلی پژوهش این است که تجارب مادران از پدیده "آموزش در خانه" در طول همه‌گیری کووید-۱۹ دارای چه ابعاد و ویژگی‌هایی است؟ پرسش‌های ویژه برگرفته از پرسش اصلی نیز عبارت‌اند از:

۱. وضعیت آمادگی مادران در فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹ چگونه است؟
۲. وضعیت بستر مورد استفاده برای آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹ چگونه است؟
۳. وضعیت سواد فناوری مادران و فرزندان در فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹ چگونه است؟
۴. وضعیت مادران از حیث هدایت تکالیف یادگیری فرزندان در آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹ چگونه است؟
۵. وضعیت پشتیبانی مادران از تدریس معلم در فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹ چگونه است؟
۶. وضعیت پشتیبانی مادران از ارزشیابی معلم در فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹ چگونه است؟
۷. وضعیت عاطفی و روان‌شناختی مادران و فرزندان در فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹ چگونه است؟
۸. وضعیت زمان آموزشی در فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹ چگونه است؟
۹. وضعیت ارتباط مادران با عوامل مدرسه در فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹ چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با روش کیفی از نوع پدیدارشناسی انجام شده است. برای جمع‌آوری داده‌ها از ابزار مصاحبه نیمه‌ساختارمند (عمیق) استفاده شد. جامعه پژوهش، کلیه مادران دانش‌آموزان مدارس عادی دولتی شهر زنجان است. نکته قابل‌ذکر این‌که در طول همه‌گیری کووید-۱۹ به‌ویژه در دوره ابتدایی، همان‌طور که Petts, Carlson, & Pepin (2020) یادآوری کرده‌اند مادران به دلایل مختلف- از جمله به دلایل فرهنگی و اقتصادی- نسبت به پدران نقش پررنگ‌تری در فرایند یاددهی-

یادگیری فرزندان داشته‌اند. از این رو در مطالعه حاضر، شرکت‌کنندگان پژوهش از میان مادران انتخاب شده‌اند. بدین صورت که ۱۵ نفر از مادران به‌عنوان اطلاع‌رسان‌های مناسب با نمونه‌گیری هدفمند از نوع گلوله برفی یا زنجیره‌ای در فرایند تحقیق شرکت کردند. پس از تدوین پروتکل مصاحبه و هماهنگی با شرکت‌کنندگان، فرایند مصاحبه در بستر گوگل میت^۱ انجام گرفت و تا رسیدن به اشباع پاسخ‌ها ادامه پیدا کرد. به‌طور متوسط مدت‌زمان مصاحبه با هر یک از مصاحبه‌شوندگان حدود ۹۰ دقیقه بود. مصاحبه‌ها با کسب اجازه از مصاحبه‌شوندگان ضبط و پیاده‌سازی شد. داده‌های پیاده شده به روش تحلیل مضمون، تجزیه و تحلیل گردید. روایی پژوهش با استفاده از روش بازبینی توسط همکاران و همچنین بازبینی به‌وسیله مشارکت‌کنندگان انجام شد. در بازبینی توسط همکاران، با همکاری که در زمینه روش تحقیق کیفی تجربه و تخصص داشتند، درباره دقت و کیفیت جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل آن‌ها تبادل نظر شد. در بازبینی به‌وسیله مشارکت‌کنندگان نیز متن مصاحبه‌ها، کدگذاری‌ها، مضامین و یافته‌ها در اختیار چند نفر از مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت و از آن‌ها خواسته شد تا هرگونه اصلاح، تغییر یا تعدیل ضروری را اعمال کنند که بیشتر آنان از فرایند و برآیند کار ابراز رضایت کردند. پایایی پژوهش نیز با استفاده از روش کدگذاری متن سه مصاحبه توسط سه فرد ناشناسی که عضو پژوهش نبودند، انجام شد و نتیجه این بود که با توافق ۸۵ درصدی بین کدگذاران، ثبات نسبی پاسخ‌ها تأیید گردید.

یافته‌های پژوهش

پرسش اصلی پژوهش: تجارب مادران از پدیده‌ی "آموزش در خانه" در طول همه‌گیری

کووید-۱۹ دارای چه ابعاد و ویژگی‌هایی است؟

برای پاسخ به این پرسش، در مجموع ۱۱۲۱ کد اولیه با احتساب کدهای تکراری از پاسخ‌های مادران دانش‌آموزان، استخراج شد و در مراحل بعدی این کدها به ۱۰۳ مضمون پایه، ۹ مضمون سازمان دهنده و یک مضمون فراگیر تبدیل شدند. جزئیات هر یک از مضامین یادشده در جدول‌های شماره ۱ الی ۹ به ترتیب جهت پاسخ به پرسش‌های ویژه ۱ الی ۹، آورده شده است.

جدول شماره ۱: وضعیت آمادگی مادران در فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹

مضمون فراگیر	مضمون سازمان دهنده	مضامین پایه
تجارب مادران از فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹	آمادگی (ذهنی، نگرشی و روان‌شناختی) مادران	<p>ورود ناگهانی اکثر مادران به آموزش در خانه</p> <p>عدم دریافت آموزش‌های کار با فناوری توسط اکثر والدین</p> <p>تجربه بسیار اندک اکثر مادران از آموزش در خانه</p> <p>ورود ناقص اکثر مادران به آموزش فرزندان در همه‌گیری کووید-۱۹</p> <p>ناگزیری در پذیرش آموزش در خانه توسط مادران</p> <p>افسوس اکثر مادران نسبت به تعطیلی آموزش‌های حضوری</p> <p>تن دادن به آموزش‌های مجازی در شرایط کرونا به‌عنوان بهترین نوع آموزش</p> <p>تمایل برخی مادران به آموزش ترکیبی (حضوری و مجازی)</p> <p>دل‌نگرانی نسبت به موفقیت تحصیلی فرزند در آموزش در خانه</p> <p>دل‌نگرانی اکثر مادران نسبت به ابتلا به کرونا</p> <p>دل‌نگرانی اکثر مادران از کاهش تعاملات فرزندشان</p> <p>دل‌نگرانی برخی مادران از پذیرفته نشدن در مقام معلم توسط فرزندان</p> <p>نگرش منفی اکثر مادران نسبت به آموزش در خانه در اوایل کرونا</p>

همسو با مندرجات جدول شماره (۱) در پاسخ به پرسش ویژه نخست، درباره وضعیت آمادگی‌های ذهنی، نگرشی و روان‌شناختی مادران، مصاحبه‌شونده (۶) گفت: "... قبل از کرونا هیچ پیش‌زمینه‌ای درباره نحوه آموزش به فرزندم نداشتم چون مدرسه تأکید داشت که ما در آموزش بچه‌ها دخالت نکنیم. با همه‌گیری کرونا خیلی ناگهانی وارد آموزش شدم. اوایل خیلی سردرگم بودم اما به مرور زمان وضعیت بهتر شد". مصاحبه‌شونده (۱۱) اظهار داشت: "... قبل از کرونا صرفاً تکالیف فرزندم رو بررسی می‌کردم، آموزش بر عهده مدرسه بود، نه من. پیش‌زمینه من در حد دیکته شب و اندکی راهنمایی تکالیف بود ولی در دوران کرونا همراه فرزندم آموزش مجازی رو کامل دنبال کردم و در بسیاری اوقات بهش آموزش دادم". مصاحبه‌شونده (۱۳) تصریح کرد: "... فرزندم بعد از اعلام همه‌گیری کرونا به مدت یک هفته به مدرسه رفت و من از بابت کرونا خیلی استرس داشتم. مدتی که به‌صورت حضوری مدرسه رفتن من هم همراهش در مدرسه بودم. الکل و مواد ضدعفونی به مدرسه برده بودم و به معلم کمک می‌کردم. وقتی مدارس تعطیل شد، استرسم از بابت ابتلای فرزندم به

کرونا کمتر شد ولی همچنان نگران این شرایط بودم". مصاحبه‌شونده (۱۲) گفت: "... من با آموزش مجازی کنار اومدم چون سلامتی فرزندم اولویت دارد. در شرایط کرونا اینکه فرزندم تو خونه درس بخوانه خیلی بهتر از اینه که مدرسه بره و مبتلا بشه. در واقع چاره‌ای به جز پذیرش این شرایط نداشتیم. البته نگرش من نسبت به آموزش مجازی منفی بود به این دلیل که یادگیری در آموزش مجازی کم‌تر از آموزش حضوریه". مصاحبه‌شونده (۳) بیان کرد: "... اوایل فکر می‌کردم که آموزش فرزندم در خانه اصلاً امکان‌پذیر نیست چون بچه‌ها از معلم نسبت به مادر حرف‌شنوی بیشتری دارند. اوایل دوران کرونا پسر من به حرفم گوش نمی‌کرد، مثلاً می‌گفتم فلان بخشو بخوان، نمی‌خواند. در کل نگران وضعیت تحصیلی‌اش بودم ولی تا وقتی که خطر ویروس کرونا وجود داشته باشه، حاضرم به فرزندم در خانه آموزش بدم". مصاحبه‌شونده (۱۰) اظهار کرد: "... اوایل همه‌گیری کرونا آموزش مجازی رو ناکافی می‌دونستم ولی به تدریج نگرش من نسبت به آموزش در خانه مثبت‌تر شد، حتی الآن فکر می‌کنم اگر شرایط به حالت عادی برگشت بهتره آموزش‌ها هم حضوری باشه و هم مجازی".

جدول شماره ۲: وضعیت بستر مورد استفاده مادران در فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹

مضمون فراگیر	مضمون سازمان‌دهنده	مضامین پایه
تجارب مادران از فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹	وضعیت پلتفرم مورد استفاده مادران	استفاده غالب از واتس‌آپ قبل از راه‌اندازی شبکه "شاد" سرعت قابل‌قبول تبادل داده‌ها در واتس‌آپ (دانلود و آپلود آسان) ایفای نقش مکمل برای شبکه "شاد" محدودیت تعاملات زنده (صوتی و تصویری) در استفاده از واتس‌آپ وجود بی‌نظمی در حضور و غیاب دانش‌آموزان گم‌شدن پیام‌های مهم میان انبوه پیام‌ها محدودیت واتس‌آپ در ویراست و حذف پیام‌ها محدودیت در ارسال فایل‌های پر حجم عدم تداعی کلاس درس رسمی در محیط واتس‌آپ ایمن نبودن محیط واتس‌آپ برای دانش‌آموزان
	واتس‌آپ (امکانات و محدودیت‌ها)	امکان حضور و غیاب منظم در شاد امکان انجام تدریس زنده در شاد ایمن بودن محیط شبکه "شاد" شباهت فضای شبکه "شاد" به کلاس درس واقعی امکان طراحی آزمون چندگزینه‌ای در شبکه "شاد" بهبتر شدن ظرفیت‌های شبکه "شاد" به مرور زمان ارائه خدمات متنوع در شاد (منابع یادگیری مختلف، نکات پرورش و بهداشتی و ...) مشکل احراز هویت برخی معلمان و دانش‌آموزان در اوایل کار با شبکه "شاد" ترافیک بیش‌ازحد در برخی از ساعات روز سرعت پایین شاد عدم استفاده اکثر معلمان از امکان تدریس زنده در شبکه "شاد" استفاده از کلیپ‌های آماده دیگران توسط برخی معلمان
	شبکه شاد (امکانات و محدودیت‌ها)	

با توجه به مندرجات جدول شماره (۲) در پاسخ به پرسش ویژه دوم، در خصوص وضعیت بستر آموزش و یادگیری مصاحبه‌شونده (۱) گفت: "... قبل از شبکه شاد، ما از واتس‌آپ استفاده می‌کردیم. سرعت واتس‌آپ بالاتر از شاد بود، هر وقت شاد دچار اختلال می‌شد به گروه واتس‌آپمون مراجعه می‌کردیم". مصاحبه‌شونده (۵) گفت: "... در واتس‌آپ مشکل فرستادن فایل‌ها با حجم بالا وجود داشت. فضای واتس‌آپ برای دانش‌آموزها و مادران خیلی فضای رسمی نبود و دانش‌آموزها خیلی این حس رو نداشتن که در فضایی مثل کلاس هستن. در واتس‌آپ ارسال تکالیف منظم نبود چون تکالیف و پیام‌های مهم در میان انبوه پیام‌ها گم می‌شدند". مصاحبه‌شونده (۹) اظهار کرد: "... ارتباط چهره به چهره در واتس‌آپ وجود نداشت حتی فرزند من می‌گفت خانم من رو نمی‌بینم پس من می‌توانم موقع جواب دادن سؤال‌ها از کتاب استفاده کنم". مصاحبه‌شونده (۸) گفت: "... فضای شاد برای بچه‌ها ایمن‌تر و نسبتاً شبیه کلاس واقعی بود. حضور و غیاب هم منظم بود چون یه گزینه که مخصوص حضور و غیاب بود رو تیک می‌زدن. باین حال متأسفانه در شاد هم تدریس به صورت صوتی و متنی بود و معلم از کلیپ‌های آموزشی آماده استفاده می‌کرد و تدریس به صورت لایو هم نداشت". مصاحبه‌شونده (۳) بیان کرد: "... شاد امکان امتحان تستی داشت. محتواهایی که در شاد هستن، خیلی مفید بود. امکان تدریس لایو هم داشت ولی چون سرعت پایین و ترافیک بالا بود، لایو قطع وصل می‌شد."

جدول شماره ۳: وضعیت سواد فناوری مادران و فرزندان در آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹

مضمون سازمان‌دهنده	مضمون فراگیر	مضامین پایه
وضعیت سواد فناوری مادران و فرزندان	تجارب مادران از فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹	عدم دریافت آموزش در خصوص شیوهی استفاده از شبکه "شاد" ناآشنایی اکثر مادران با نحوه‌ی استفاده از شبکه "شاد" در آغاز آموزش‌های مجازی یادگیری شیوهی کار با شبکه "شاد" از طریق آزمون و خطا و درگیر شدن در فرآیند افزایش دانش فناوری در طول آموزش‌های مجازی پی بردن به اهمیت مضاعف کاربرد فناوری در آموزش در طول آموزش‌های مجازی ناآشنایی اکثر فرزندان با شیوهی کار با فناوری (گوشی و لپ‌تاپ) در آغاز کرونا زمینه ناکافی قبلی اکثر فرزندان در خصوص کاربرد ابزارهای فناوری (دانلود بازی و انیمیشن) پشتیبانی اکثر مادران از فرزندان در استفاده از قابلیت‌های فناوری (استفاده از صوت، فیلم و پیام) نظارت اکثر مادران بر فرزندان حین استفاده از اینترنت افزایش دانش فناوری فرزندان نسبت به مادران در ادامه‌ی آموزش‌های مجازی افزایش شوق یادگیری اکثر فرزندان به سبب جذابیت‌های فناوری

۱۹

با توجه به مندرجات جدول شماره (۳) در پاسخ به پرسش ویژه سوم، درباره وضعیت سواد فناوری مادران و فرزندان، مصاحبه‌شونده (۷) گفت: "... ما هیچ آموزشی درباره نحوه‌ی کار با شبکه شاد دریافت نکردیم حتی برای ثبت‌نام در شاد مشکل داشتیم. اوایل آموزش مجازی آشنایی ما با شاد در حد صفر بود و به مرور زمان با آزمون و خطا و راهنمایی‌های معلم نحوه‌ی کار با شاد رو یاد گرفتیم. فرزند من نحوه کار با فناوری رو خیلی بلد نبود به همین خاطر من تا زمانی که خودش یاد بگیره کنارش بودم. وقتی نیاز بود مطلبی رو در اینترنت جستجو کنه، کنترل می‌کردم که وارد چه سایت‌هایی میشه. دوره‌ی کوتاهی فرزندم نسبت به درس بی‌علاقه شده بود چون عکس گرفتن و فیلم درست کردن براش جذابیت داشت، دوباره به درس علاقه مند شد". مصاحبه‌شونده (۱۵) اظهار کرد: "... دانش فناوری من و فرزندم خیلی نسبت به قبل بیشتر شده. الآن اطلاعات و آشنایی فرزندم از فناوری، بیشتر از منه. فکر می‌کنم تکنولوژی میزان یادگیری بچه‌ها رو بیشتر کرده". مصاحبه‌شونده (۵) تصریح کرد: "... مهارت من و فرزندم در استفاده از فناوری بیشتر شده، قبل از

آموزش مجازی آشنایی ما کم‌تر بود به طوری نحوه درست کردن محتوای الکترونیکی رو بلد نبودیم ولی آموزش مجازی باعث شد ما نرم‌افزارهای جدید برای ویرایش فیلم نصب کنیم. من در حال حاضر آموزش مجازی رو می‌پسندم چون تنوع و تکرار بیشتر شده اگه فرزندم بخشی از ریاضی رو متوجه نشه، با پیدا کردن کلیپ‌های آموزشی کارتونی آپارات می‌تونم در تفهیمم مطلب بهش کمک کنم". مصاحبه‌شونده (۲) گفت: "... قبل از دوران کرونا آشنایی فرزندم با فناوری در حد بازی داند بازی بود و با نحوه ویس و فیلم گرفتن اصلاً آشنایی نداشت و به تدریج یاد گرفت".

جدول شماره ۴: وضعیت مادران در هدایت تکالیف یادگیری فرزندان در آموزش در خانه در طول همه‌گیری

کووید-۱۹

مضمون فرایگیر	مضمون سازمان‌دهنده	مضامین پایه
تجارب مادران از فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹	وضعیت مادران در هدایت تکالیف یادگیری فرزندان	بی‌حوصلگی در هدایت تکالیف فرزندان در برخی مواقع (موقع بازیگوشی و موقع مختل شدن اینترنت) زیاد نبودن حجم تکالیف در اکثر دروس مناسب بودن نسبی حجم تکالیف در اکثر دروس جذابیت تکالیف درگیرکننده (تکالیف عملی) مناسب بودن نسبی کیفیت تکالیف در اکثر دروس خنثی نبودن اکثر تکالیف (خاص رشد‌دهندگی تکالیف) عدم جذابیت بخشی به تکالیف برخی دروس توسط برخی معلمان (هدیه‌های آسمان، قرآن و مطالعات اجتماعی) عدم توجه به تفاوت‌های فردی در تعیین تکالیف راهنمایی مرحله‌به‌مرحله فرزندان در تکالیف درس ریاضی توسط اکثر مادران راهنمایی مرحله‌به‌مرحله تکالیف دروس جدید توسط برخی مادران راهنمایی مرحله‌به‌مرحله تکالیف ناسازگار با علایق فرزندان تحت فشار قرار ندادن فرزندان برای انجام تکالیف در زمان بی‌حوصلگی گفت‌وگو کردن برای رفع بی‌حوصلگی در انجام تکالیف

بر اساس مندرجات جدول شماره (۴) در پاسخ به پرسش ویژه چهارم، در خصوص وضعیت هدایت تکالیف یادگیری فرزندان، مصاحبه‌شونده (۶) گفت: "... برای هدایت تکالیف فرزندم اکثراً حوصله و علاقه داشتم البته گاهی به دلیل اختلال شاد و ارسال نشدن تکالیف بی‌حوصله می‌شدم". مصاحبه‌شونده (۲) بیان کرد: "... حجم تکالیفشون خوب بود و زیاد نبود، حجمش نرمال بود". مصاحبه‌شونده (۵) گفت: "... حجم تکالیف اکثر اوقات نه زیاد بود نه کم، زمانی هم که زیاد بود چندان اذیت کننده نبود". مصاحبه‌شونده (۷) اظهار کرد: "... فرزندم به تکالیف‌های عملی مثل انجام آزمایش‌های علوم یا تحقیق‌های درس مطالعات اجتماعی خیلی علاقه داشت و یادگیری‌اش هم در تکالیف عملی بیشتر بود". مصاحبه‌شونده (۱۰) گفت: "... کیفیت تکالیف درس ریاضی، علوم و فارسی خوب بود ولی تکالیف درس مطالعات یه کم براش خسته‌کننده بود. تعداد تکالیف درس هدیه‌های آسمان هم خیلی زیاد بود و برای بچه‌ها جذاب نبود". مصاحبه‌شونده (۱۱) بیان کرد: "... تکالیفی که معلم برای دانش‌آموزان تعیین می‌کرد یکسان بود و به تفاوت‌های فردی و سطح دانش‌آموزان در تکالیف توجه نمی‌شد". مصاحبه‌شونده (۱۳) گفت: "... وقتی درس جدید تدریس می‌شد و معلمشون تکلیف تعیین می‌کرد، فرزندم رو مرحله‌به‌مرحله راهنمایی می‌کردم. مثلاً در درس ریاضی توضیح می‌دادم فرمول مساحت مثلث چیه، چطور اعداد رو جایگذاری کنیم تا مساحت مثلث رو به دست بیاریم و ...". مصاحبه‌شونده (۱) گفت: "... اگر فرزندم به درسی علاقه نداشت، گام‌به‌گام راهنمایی‌اش می‌کردم که چطور تکلیف رو انجام بده و تنهاش نمی‌گذاشتم". مصاحبه‌شونده (۶) گفت: "... فرزندم رو تحت فشار قرار نمی‌دادم که مثلاً همین الان باید تکالیفت رو بنویسی اگه بی‌حوصله بود، اجازه می‌دادم تفریح کنه، بعد تکالیفش رو بنویسه. سعی می‌کردم در مواقع بی‌حوصلگی باهاش صحبت کنم و اهمیت انجام تکالیف رو بهش یادآوری کنم. بهش می‌گفتم که در دوران کرونا شرایط همه یکسانه و باید این وضعیت رو تحمل کنیم و باهاش کنار بیایم".

جدول شماره ۵: وضعیت پشتیبانی مادران از تدریس معلم در فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹

مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر	مضامین پایه
وضعیت پشتیبانی مادران از تدریس معلم	تجارب مادران از فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹	شناسایی اشکالات تدریس معلم توسط اکثر مادران یادآوری اشکالات تدریس معلم به او توسط اکثر مادران تکمیل تدریس معلم با ارائه تمرینات و مثال‌های بیشتر ملموس کردن محتوای تدریس معلم توسط برخی مادران در درس ریاضی و علوم) توضیح چندباره برخی مادران در خصوص محتوای برخی دروس ضعف دانش روشی برخی مادران در ترمیم تدریس معلم شناخت ناکافی برخی مادران درباره محتوای تدریس معلم عدم آشنایی تخصصی با روش‌های تدریس دوره ابتدایی افزایش مهارت پشتیبانی از تدریس معلم در طول آموزش‌های مجازی عدم نیاز به استفاده از معلم خصوصی برای تکمیل تدریس معلم استفاده از دست‌سازه‌ها توسط اکثر مادران در دروس ریاضی، علوم و هنر بهره‌گیری از وسایل موجود در خانه برای انجام آزمایش‌های علوم و کارهای هنر شبیه کردن فضای خانه به مدرسه توسط برخی مادران بهره‌گیری از آموزش‌های شبکه "آموزش" توسط برخی مادران استفاده برخی مادران از منابع یادگیری اینترنتی

با توجه به مندرجات جدول شماره (۵) در پاسخ به پرسش ویژه پنجم، در خصوص وضعیت پشتیبانی مادران از تدریس معلم و تکمیل و ترمیم تدریس او، مصاحبه‌شونده (۸) اظهار کرد: "... من اشکالات تدریس معلم رو شناسایی می‌کردم و در پی‌وی می‌گفتم، ایشون اکثراً اشکالات رو می‌پذیرفتن، گاهی هم توجه می‌کردن و سعی می‌کردن من رو قانع کنن که اشکالی پیش نیومده". مصاحبه‌شونده (۱۱) گفت: "... معلم فرزندم برای تدریس ریاضی از کلیپ‌های آموزشی معلمان دیگر استفاده می‌کرد یا به صورت متن توضیحات رو ارسال می‌کرد. فرزندم با این شیوه ریاضی رو یاد نمی‌گرفت. برای جبران این نقیصه چند بار کلیپ‌ها رو باهم مشاهده می‌کردیم و من توضیح می‌دادم تا درس رو متوجه بشه". مصاحبه‌شونده (۱۰) تصریح کرد: "... من سعی می‌کردم تدریس معلم رو برای فرزندم ملموس کنم. مثلاً برای اینکه متوجه بشه کسر یک‌دوم بیشتر از یک سومه با تقسیم

کردن سیب و پرتقال بهش عملی نشون می‌دادم. تمرینات و مثال‌هایی بیشتری ارائه می‌دادم تا یادگیری‌اش تثبیت بشه". مصاحبه‌شونده (۹) گفت: "... من مهارت تدریس نداشتم، مطالب رو با توجه به دیدگاه خودم توضیح می‌دادم. شاید اگر مهارتم بیشتر بود بهتر می‌تونستم به فرزندم تدریس کنم و بیشتر به یادگیری‌اش کمک کنم". مصاحبه‌شونده (۴) بیان کرد: "... تدریس معلم فرزندم خیلی خوب بود و من هم تدریسش رو تکمیل می‌کردم به همین خاطر ما نیازی به معلم خصوصی در هیچ درسی نداشتیم". مصاحبه‌شونده (۱۲) گفت: "... مهارت من در هدایت و پشتیبانی از تدریس معلم نسبت به دوران آموزش‌های حضوری خیلی بهتر شده. ما سعی می‌کردیم تمام آزمایش‌های علوم و کارهای عملی دیگر رو انجام بدیم. آزمایش‌هایی مثل ذوب شدن یخ و ... بر عهده من بود ولی در انجام آزمایش‌های فنی مثل درست کردن مدار الکتریکی همسرم به فرزندم کمک می‌کرد". مصاحبه‌شونده (۸) گفت: "... ما وسایل کمک‌آموزشی رو در خانه درست می‌کردیم. اکثر وسایل موردنیاز آزمایش‌های علوم را در خانه داشتیم. برای درس‌هایی مثل ریاضی از وسایل دورریز مثل چوب بستنی به‌عنوان دست‌سازه استفاده می‌کردیم". مصاحبه‌شونده (۱۵) گفت: "... فرزند من آموزش‌های شبکه آموزش رو دنبال می‌کرد. تدریس‌ها خیلی خوب بود و درس‌ها مرور می‌شدن. مصاحبه‌شونده (۵) نیز گفت: "... ما از منابع و مطالب اینترنت برای تکمیل تدریس معلم استفاده می‌کردیم".

۸۰ فهم تجارب مادران دانش‌آموزان دوره ابتدایی از پدیده "مدرسه در خانه" در طول همه‌گیری کووید-۱۹

جدول شماره ۶: وضعیت پشتیبانی مادران از ارزشیابی معلم در فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹

مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر	مضامین پایه
وضعیت پشتیبانی مادران از ارزشیابی (فرآیندی و پایانی) معلم	تجارب مادران از فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹	همراهی اکثر مادران با فرزندان در ارزشیابی‌های فرآیندی معلم راهنمایی فرزندان در فرآیند پاسخ به سؤالات معلم عدم ارائه‌ی پاسخ نهایی در ارزشیابی فرآیندی به فرزندان کمک به فرزندان جهت فهم بهتر صورت سؤالات دشوار در ارزشیابی‌های پایانی عدم اصلاح پاسخ‌های فرزندان در پرسش‌های امتحانات پایانی استرس اکثر مادران در مواقع ارزشیابی فرآیندی و پایانی استرس برخی فرزندان در مواقع ارزشیابی‌های فرآیندی و پایانی عدم مقایسه فرزند با عملکرد دیگران تعدیل اضطراب فرزندان توسط مادران موقع ارزشیابی‌های فرآیندی و پایانی

با توجه به مندرجات جدول شماره (۶) در پاسخ به پرسش ویژه ششم، در خصوص وضعیت پشتیبانی مادران از ارزشیابی فرآیندی و پایانی معلم، مصاحبه‌شونده (۱) بیان کرد: "... در پرسش و پاسخ‌های روزانه، همراه فرزندم بودم و کنترل می‌کردم که به سؤال معلم جواب بدهد. اگر نیاز بود راهنمایی‌اش می‌کردم که فلان قسمت رو دقت کنه یا مثلاً اگر قرار بود سه مثال در سؤالات علوم بیان کنه، من در یکی از مثال‌ها کمکش می‌کردم". مصاحبه‌شونده (۶) گفت: "... در ارزشیابی‌های پایانی اصلاً دخالت نمی‌کردم و خودش به تنهایی به سؤالات جواب می‌داد. وقتی که صورت سؤال رو متوجه نمی‌شد بهش توضیح می‌دادم ولی جواب سؤال را به هیچ‌وجه نمی‌گفتم برای اینکه خودش مستقلاً پاسخ بده و متوجه بشم چقدر درس رو یاد گرفته". مصاحبه‌شونده (۹) گفت: "... فرزند من در امتحانات اصلاً استرس نداشت ولی من استرس داشتم و سعی می‌کردم مدیریتش کنم تا استرسم به او منتقل نشود". مصاحبه‌شونده (۱۴) نیز گفت: "... پسر من در ارزشیابی فرآیندی و پایانی از بابت اینکه نفر اول پاسخ‌ها رو ارسال کنه استرس داشت. فکر می‌کرد اگه نفر اول ارسال کنه، شاگرد اول می‌شه. سعی می‌کردم استرسش رو کمتر کنم و به هیچ‌وجه با افراد دیگه مقایسه‌اش نمی‌کردم.

جدول شماره ۷: وضعیت عاطفی و روان‌شناختی مادران و فرزندان در فرایند آموزش در خانه در طول همه-

گیری کووید-۱۹

مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر	مضامین پایه
وضعیت عاطفی و روان‌شناختی مادران و فرزندان	تجارب مادران از فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹	ترس مادران از بابت ابتلای اعضای خانواده به کرونا وجود تنش روحی و روانی در خانواده‌های مبتلا به کرونا دچار شدن برخی مادران به پدیده‌ی " فرسودگی والدگری " خستگی مادران شاغل هنگام آموزش فرزندان کمبود وقت برای رسیدگی به علایق شخصی (ورزش و مطالعه) فشار ناشی از آموزش فرزندان همراه با انجام کارهای منزل تعدیل فشارهای روانی از طریق برنامه‌ریزی دقیق‌تر حمایت عاطفی نسبی دیگر اعضای خانواده از مادر افزایش بهانه‌گیری‌های فرزند نسبت به گذشته افزایش مشاجره مادران با فرزندان نسبت به دوره‌ی قبل از کرونا ناآرامی مادران و فرزندان به دلیل کاهش مراودات اجتماعی تلاش مضاعف مادر برای تقویت روحیه فرزند سعی مادران در عدم انتقال نگرانی‌هایشان به فرزندان کم‌رنگ شدن نقش مادری مادران به دلیل اضافه شدن نقش معلمی‌شان محدود شدن اوقات فراغت خانواده نسبت به گذشته گذران اوقات فراغت در خانه با انجام انواع بازی‌ها با فرزندان (هفت‌سنگ، منج، بازهای فکری) افزایش میزان مطالعه‌ی کتاب‌های غیردرسی فرزندان گذران اوقات فراغت به صورت محدود در خارج از خانه (کوهنوردی، دوچرخه‌سواری و پیاده‌روی) افزایش وابستگی فرزندان به مادران در طول آموزش‌های مجازی افزایش میزان استفاده از محرک‌های مثبت و منفی توسط اکثر مادران عدم مراجعه به روانشناس و مشاور در مواجهه با مشکلات

با توجه به مندرجات جدول شماره (۷) در پاسخ به پرسش ویژه هفتم، در خصوص وضعیت عاطفی و روان‌شناختی مادران و فرزندان، مصاحبه‌شونده (۲) گفت: " ... مدام استرس داشتم که می‌ادا فرزندانم مبتلا به کرونا بشن. احساس می‌کنم تو این مدت به اندازه‌ی چند سال پیر شدم". مصاحبه‌شونده (۱۲) اظهار کرد: " ... من و همسر من مبتلا به کرونا شدیم و من تا پای مرگ درگیر

کرونا بودم و پسر من از ما جدا بود. شرایط بسیار سختی بود. او از هم‌کلاسی‌هایش خواسته بود برای بهبودی من دعا کنند". مصاحبه‌شونده (۹) گفت: "... از لحاظ روانی واقعاً تحت فشار هستیم و کلاً برنامه زندگی عوض شده. در حال حاضر وقف فرزندم شدم و فرصت انجام کارهای موردعلاقه دیگرم مثل ورزش کردن و ... رو ندارم". مصاحبه‌شونده (۱۳) گفت: "... گه گاهی واقعاً کلافه می‌شدم. انجام کارهای خانه و پیگیری درس فرزندم گاهی خیلی من رو خسته و عصبانی می‌کرد. البته همسر من با اینکه دخالتی در آموزش فرزندمون نداشت ولی در مواقع خستگی به من در کارهای خانه کمک و من رو درک می‌کردند". مصاحبه‌شونده (۱) بیان کرد: "... رابطه من و فرزندم اکثراً خوب بود ولی نسبت به قبل کرونا مشاجره ما کمی بیشتر شده بود. علت مشاجره‌ها هم شاید فشار روانی و روحی من بود". مصاحبه‌شونده (۸) اظهار کرد: "... دور بودن از خانواده‌ام که در شهر دیگری زندگی می‌کنند برای من سخت بود و به دلیل شیوع کرونا و محدودیت‌ها نمی‌توانستم به دیدنشون برم. اوایل دوران کرونا فرزندم عصبی می‌شد و گریه می‌کرد ولی به مرور خیلی کمتر شد. من سعی کردم اوضاع رو مدیریت کنم تا کمتر به لحاظ روحی آسیب ببینم". مصاحبه‌شونده (۳) گفت: "... با اینکه استرس داشتم و تحت فشار بودم ولی سعی می‌کردم به فرزندم بروز ندم. اوقات فراغتمون نسبت به گذشته کمتر شده و شاید دو هفته یک‌بار به گردش می‌رفتیم". مصاحبه‌شونده (۵) بیان کرد: "... من و همسر من سعی می‌کردیم با انجام بازی‌هایی مثل هفت‌سنگ و قایم باشک یا خواندن کتاب فرزندم رو سرگرم کنیم. مصاحبه‌شونده (۱۴) گفت: "... وابستگی فرزندم در دوران کرونا به من بیشتر از قبل شده و در کل رابطه‌ی خوبی باهم داریم". مصاحبه‌شونده (۱۵) گفت: "... شغل همسر من آزاد است و من مسئول آموزش فرزند و انجام کارهای منزل هستم برای اینکه فرصت رسیدگی به تمام کارها را داشته باشم باید برنامه‌ریزی می‌کردم. در دوران کرونا سعی می‌کردم عصبانی نشم ولی اگر عصبانی می‌شدم، تنبیهش می‌کردم و از خریدن چیزی یا رفتن به جایی محرومش می‌کردم. برای مراجعه به مشاور و روانشناس احساس نیاز نکردم و در صورت لزوم با خانواده‌ام درد و دل می‌کردم و با صحبت کردن آرام می‌شدم".

جدول شماره ۸: وضعیت زمان در فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹

مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر	مضامین پایه
وضعیت زمان آموزشی	تجارب مادران از فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹	کاهش زمان رسمی و افزایش زمان غیررسمی آموزش مفید بودن مدت‌زمان آموزش مجازی به تعویق انداختن سایر نقش‌های والدگری به سبب درگیری طولانی‌مدت در آموزش‌های مجازی برگزاری نسبتاً منظم کلاس‌ها مطابق جدول زمان‌بندی هفتگی تغییر زمان آموزش برخی دروس به فراخور شرایط نوپدید مناسب نبودن زمان برگزاری کلاس‌ها با شرایط برخی مادران توزیع ناعادلانه زمان بین دروس مختلف برگزار نشدن کلاس درس ورزش برای اکثر دانش‌آموزان عدم فعالیت اکثر معلمان ورزش در زمان آموزش درس ورزش عدم تناسب حجم محتوای اکثر دروس با مدت‌زمان رسمی آموزش

با توجه به مندرجات جدول شماره (۸) در پاسخ به پرسش ویژه هشتم، در خصوص وضعیت زمان آموزش مجازی، مصاحبه‌شونده (۱) گفت: "... مدت‌زمان رسمی آموزش کمتر شده ولی عملاً ما شب و روز درگیر درس و مشق فرزندان هستیم و نسبت به زمان حضوری زمان بسیار بیشتری صرف می‌کنیم". مصاحبه‌شونده (۴) تصریح کرد: "... گرچه در دوران آموزش حضوری بچه‌ها از ساعت ۸ تا ۱۲:۳۰ تو مدرسه بودن ولی همه لحظات کلاس، زمان مفید برای آموزش نبود. درحالی‌که در آموزش مجازی، زمان کلاس هرچند کاهش یافته بود ولی مفید بود و وقت تلف نمی‌شد". مصاحبه‌شونده (۳) گفت: "... زمان رسمی آموزش کمتر شده ولی ما تا شب درگیر آموزش هستیم و بخش مهم کار ما بعد از دو ساعت آموزش مجازی شروع میشه. افزایش زمان غیررسمی آموزش باعث شده من فرصت رسیدگی به کارهای خودم، منزل و فرزند کوچکترم رو نداشته باشم. به نظر من توزیع زمان بین دروس مختلف ناعادلانه بود و بیشتر زمان آموزش به درس ریاضی صرف می‌شد و به درس هنر و ورزش زمان بسیار کمی صرف می‌شد". مصاحبه‌شونده (۱۳) گفت: "... زمان برگزاری کلاس‌ها مطابق برنامه‌ی هفتگی بود ولی در صورت تغییر، معلم از قبل اطلاع می‌دادن که مثلاً امروز به جای فارسی، ریاضی داریم". مصاحبه‌شونده (۱۱) بیان کرد: "... بچه‌ها در هفته یک زنگ ورزش داشتن ولی عملاً کلاس برگزار نمی‌شد. معلم صرفاً در پایان نوبت اول و دوم یک فرم به‌عنوان آزمون ورزش ارسال کردن تا تعداد و زمان انجام تمرینات را یادداشت کنیم".

مصاحبه‌شونده (۶) گفت: "... در آموزش مجازی این انعطاف‌پذیری وجود داشت که اگر درسی مثلاً درس فارسی، زمان بیشتری نیاز داشت، کمی بیشتر بهش پرداخته بشه. زمان برگزاری کلاس‌ها منظم بود ولی با شرایط مادران شاغل تعیین شده بود نه مادران خانه‌دار". مصاحبه‌شونده (۸) نیز گفت: "... زمان در نظر گرفته‌شده متناسب با حجم مطالب نبود. حجم مطالب زیاد و زمان در نظر گرفته‌شده برای آموزش محتوا کم بود، خصوصاً مباحث مربوط به کسر در ریاضی که جزو فصول آخر کتاب هستند، هول هولکی تدریس شد".

جدول شماره ۹: وضعیت ارتباط مادران با عوامل مدرسه در آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹

مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر	مضامین پایه
وضعیت ارتباط مادران	تجارب مادران از فرایند آموزش در خانه در طول همه‌گیری کووید-۱۹	ارتباط اولیا با معلم در اکثر ساعات شبانه‌روز بیان مشکلات دانش‌آموز به معلم بدون رودربایستی ارائه اطلاعات بیشتر درباره دانش‌آموز به معلم توسط مادران مشورت با معلم برای رفع مشکلات دانش‌آموز ارتباط معلم با اولیا تنها در مواقع بروز مشکل برای دانش‌آموز ارتباط با مدیر و معاونان مدرسه صرفاً برای امور اداری تعامل بیشتر با معلم نسبت به مدیر و معاونان در خصوص مسائل آموزشی فقدان مشاور در مدرسه
با عوامل مدرسه (معلم، مدیر و معاونان و مشاور مدرسه)		

با توجه به مندرجات جدول شماره (۹) در پاسخ به پرسش ویژه نهم، وضعیت ارتباط مادران با عوامل مدرسه (معلم، مدیر، معاون و ...)، مصاحبه‌شونده (۱۴) بیان کرد: "... معلم فرزندم اکثراً آنلاین بودن و هرزمانی که ازشون سؤال می‌پرسیدیم ما رو راهنمایی می‌کردن". مصاحبه‌شونده (۷) گفت: "... ارتباط ما با معلم خیلی خوب بود. وقتی فرزندم قسمتی از درس رو متوجه نمی‌شد به معلم اطلاع می‌دادم. بدون رودربایستی مشکلات فرزندم را با معلم در میان می‌گذاشتم". مصاحبه‌شونده (۱۳) اظهار کرد: "... فرزند من مشکل کندنویسی داشت و با معلم در خصوص این مسئله مشورت کردم و ایشون راهنمایی کردن که برای رفع این مشکل چه کار کنم". مصاحبه‌شونده (۹) گفت: "... ما با معلم ارتباط داشتیم و هر سؤالی داشتیم پاسخ می‌دادند. البته همیشه من تماس می‌گرفتم با معلم و به این شکل نبود که ایشون تماس بگیرند و راجع به فرزندم صحبت کنند". مصاحبه‌شونده (۶) گفت: "... با مدیر و معاون مدرسه به صورت مستقیم در ارتباط نبودم البته ایشون در گروه شاد بودند و اطلاعیه‌هایی رو قرار می‌دادند. در خصوص مسائل درسی با

عوامل اجرایی مدرسه از جمله مدیر در ارتباط نبودم". مصاحبه‌شونده (۳) بیان کرد: "... ارتباط با مدیر مدرسه درباره مسائل اداری بود و درباره مطالب آموزشی با معلم صحبت می‌کردم".

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر، فهم تجارب مادران از پدیده‌ی "آموزش در خانه" در دوره کووید-۱۹ بود. نتایج پژوهش نشان داد آموزش در خانه برای مادران پدیده‌ای پیچیده و چالش‌زا است. مادران به دلیل نداشتن آمادگی‌های لازم برای آموزش در خانه، پس از تعطیلی گسترده مدارس در موقعیتی چالش‌برانگیز و ناآشنا قرار گرفتند. در این راستا، همسو با نتایج پژوهش‌های Dong, Cao & Li (2020), Cahapay (2021) & Parczewska (2020) یافته‌ها نشان داد که مادران آمادگی‌های ذهنی، نگرشی و روان‌شناختی لازم برای مواجهه با پدیده‌ی "آموزش در خانه" را نداشتند. در واقع، مادران به اندازه کافی برای پذیرش و اجرای آموزش در خانه آماده نشده بودند. آن‌ها قبل از همه‌گیری بیماری کرونا، آموزش فرزندان را عمدتاً وظیفه‌ی معلم و مدرسه می‌دانستند. از این رو، مادران در ابتدای همه‌گیری بیماری کرونا به دلیل پیش‌زمینه و تجارب اندک نسبت به آموزش در خانه، نگرش نسبتاً منفی به چنین آموزشی داشتند. همچنین از نظر روان‌شناختی، مادران از ابتلای فرزندشان به بیماری کرونا و تحت‌الشعاع قرار گرفتن عملکرد تحصیلی او نگران بودند. آنان آموزش به فرزندان در خانه را بهترین راه‌حل برای حفظ سلامتی و تداوم یادگیری می‌دانستند. مادران گرچه در ابتدا به‌ناچار آموزش در خانه را پذیرفتند، لیکن نسبت به تأثیرات سوء کاهش تعاملات اجتماعی فرزندشان به‌ویژه تعامل با همسالان نگران بودند. آن‌ها، هرچند به تدریج ظرفیت‌های خود را برای آموزش در خانه ارتقاء دادند، با این حال، آموزش‌های حضوری مدرسه را برای دانش‌آموزان دوره ابتدایی جایگزین‌ناپذیر می‌دانستند.

نبود بسترهای سخت‌افزاری و نرم‌افزاری مناسب برای آموزش دانش‌آموزان دوره ابتدایی در ابتدای همه‌گیری کووید-۱۹ یکی دیگر از چالش‌ها بود که با راه‌اندازی شبکه "شاد"، وضعیت نسبتاً بهتر شد. در این راستا همسو با پژوهش‌های Abasi, Hejazi & Hakimzadeh (2020) و Zeynivandnezhād & Naveedy (2021) یافته‌ها نشان داد در ابتدای آموزش‌های مجازی، به دلیل نبود بستر مشخص جهت آموزش به دانش‌آموزان، آموزش‌ها در پیام‌رسان‌های اجتماعی به‌ویژه واتس‌آپ دنبال شد. مناسب نبودن فضا و امکانات پیام‌رسان‌های اجتماعی مشکلاتی از قبیل محدودیت در تعاملات زنده (صوتی و تصویری)، بی‌نظمی در حضور و غیاب و ارسال تکالیف، ایمن نبودن محیط برای دانش‌آموزان و عدم تداعی کلاس درس واقعی به وجود آورد. شبکه "شاد" که با هدف آموزش به دانش‌آموزان طراحی شده بود، رسمیت و نظم کلاس‌های درس را افزایش داد.

همچنین به سبب پوشش دادن امکانات نسبتاً متنوع، تا حدودی کلاس‌های درس را به کلاس واقعی نزدیک‌تر کرد.

وضعیت سواد فناوری مادران و فرزندان در ابتدای آموزش در خانه بحث‌برانگیز بود. در این راستا همسو با پژوهش‌های *Abuhammad (2020)*, *Dong, Cao & Li (2020)* & *Brom et al (2020)* یافته‌ها نشان داد مادران آموزش‌های لازم درباره‌ی نحوه استفاده از بستر تعیین شده برای آموزش را دریافت نکرده‌اند. ناآشنایی مادران با نحوه استفاده از بستر آموزشی و از سوی دیگر نیاز دانش‌آموزان دوره ابتدایی به سبب کم‌تجربگی آنان در استفاده از ابزارهای فناوری، مادران را با چالش‌های جدی مواجه ساخت. البته باید گفت دانش و مهارت مادران و فرزندان به مرور زمان با تمرین و تکرار بهبود یافت به طوری که آنان نقش فناوری را در یادگیری فرزندان حیاتی تلقی کردند. از دیگر ابعاد بحث‌برانگیز آموزش در خانه، وضعیت هدایت تکالیف یادگیری فرزندان توسط مادران بود. همسو با پژوهش‌های *Parczewska (2020)* & *Brom et al (2020)* یافته‌ها نشان داد تکالیف در نظر گرفته شده به لحاظ کمیت و کیفیت مناسب بودند. چگونگی هدایت تکالیف یادگیری فرزندان توسط مادران به فراخور شرایط متفاوت بود. مادران تکالیفی که فرزندشان به آن علاقه‌ای نداشتند، تکالیف درس جدید و تکالیف درس ریاضی را به صورت مرحله‌به‌مرحله راهنمایی می‌کردند. بدین صورت که چندوچون تکالیف را به فرزندانشان توضیح می‌دادند و گام‌به‌گام آن‌ها را در انجام تکالیف راهنمایی و هدایت می‌کردند. گاهی برخی مادران به دلیل بی‌انگیزگی فرزندان نسبت به انجام تکالیف دچار چالش می‌شدند و از خود بی‌حوصلگی نشان می‌دادند.

وضعیت پشتیبانی مادران از تدریس معلم و آمادگی دانشی، روشی و مهارتی آن‌ها در فرایند آموزش در خانه، یکی دیگر از ابعاد قابل‌بحث در پژوهش حاضر بود. مادران در آموزش در خانه همان‌طور که *Pozas, Letzel & Schneider (2021)* اشاره کرده‌اند با چالش‌هایی چون مشکلات مربوط به دانش درباره محتوا، کمبود مهارت‌های آموزشی و درک محیط جدید یادگیری روبه‌رو شده‌اند. در این خصوص، همسو با پژوهش‌های *Brom et al (2020)*, *Cahapay (2021)*, *Abuhammad (2020)* & *Garbe et al (2020)* یافته‌ها نشان داد مادران در ابتدا عمدتاً مجهز به دانش محتوایی و روشی برای آموزش به فرزندان خود نیستند. به تدریج با کسب تجربه، خودآموزی و استفاده از منابع یادگیری دیجیتال، مهارت آنان در پشتیبانی، ترمیم و تکمیل تدریس معلم افزایش یافت. آنان از طریق ارائه مثال‌ها و تمرینات بیشتر، ملموس کردن محتوا، شبیه کردن محیط خانه به مدرسه، تدریس معلم را پشتیبانی و ترمیم می‌کردند.

چگونگی پشتیبانی مادران از ارزشیابی‌های فرآیندی و پایانی معلم در فرایند آموزش در خانه در دوره کووید-۱۹ نیز یکی از ابعاد قابل‌بحث است. مطابق یافته‌ها، باورهای مادران در خصوص

ارزشیابی از آموخته‌های دانش آموزان عمدتاً به گونه‌ای بود که بر یادگیری فرزندانشان اهتمام داشتند، از این رو در فرایندها مشارکت می‌کردند. مادران در ارزشیابی‌های فرآیندی عمدتاً فرزندان خود را به قصد یادگیری بهتر، همراهی و پشتیبانی می‌کردند. در ارزشیابی‌های پایانی نیز فرزندان را به صورت غیرمستقیم و ضمنی راهنمایی می‌کردند و به جای آن‌ها به پرسش‌های امتحان پاسخ نمی‌دادند. نکته قابل ذکر این که گرچه اضطراب و استرس والدین در ارزشیابی‌های فرآیندی و پایانی بیش از فرزندان بود، با این حال مدیریت می‌کردند تا این استرس به فرزندان منتقل نشود. یکی از ابعاد بسیار قابل تأمل در یافته‌های پژوهش، وضعیت عاطفی و روان‌شناختی مادران و فرزندان در فرایند آموزش در خانه بود. در این باره، همسو با پژوهش‌های (Thorell et al (2021), Lee et al (2020) & Bhamani et al (2020) یافته‌ها نشان داد مشکلات عاطفی و ناآرامی‌های فرزندان به دلیل کاهش تعاملات و مراودات اجتماعی‌شان، بیش و کم افزایش یافته است. با توجه به محدودیت‌های اعمال شده، گذران اوقات فراغت و انجام فعالیت‌های حرکتی فرزندان در فضای خارج از خانه کاهش یافته است. هرچند در این باره، مادران در حد امکان با فراهم کردن فعالیت‌های سرگرم‌کننده در داخل منزل نظیر بازی‌های خانگی، کارهای هنری و ... سعی در کاهش انتقال استرس و نگرانی‌ها به فرزندان و مصون نگه داشتن آن‌ها داشتند. مادران بیش از فرزندان در معرض فشارهای عاطفی و روانی قرار داشتند. با این حال، آن‌ها به ناچار با مدیریت نسبی فشارها و نگرانی‌های خود (نگرانی‌های مربوط به ابتلای خود و خانواده به بیماری کرونا، فشارهای مربوط به انجام کارهای داخل منزل، فشارهای شغلی و نگرانی‌های مربوط به کیفیت تحصیل فرزندان)، سعی در ایجاد فضای نسبتاً آرام برای فرزندان در خانه می‌کردند.

علاوه بر آنچه ذکر شد، وضعیت زمان آموزشی نیز یک بعد قابل بحث در فرایند آموزش در خانه بود. در این راستا، یافته‌ها نشان داد زمان رسمی آموزش در همه‌گیری کووید-۱۹ کاهش ولی زمان غیررسمی آموزش افزایش یافته است. این افزایش زمان غیررسمی، منجر به ایجاد چالش در نقش‌های والدگری شده است. با توجه به این که حجم محتوای دروس نسبت به آموزش‌های مدرسه‌ای کاهش نیافته بود، میان زمان رسمی آموزش و محتوای اکثر دروس تناسب وجود نداشت. این مهم باعث شده بود، مادران، زمان غیررسمی قابل توجهی را صرف ترمیم و تکمیل آموزش و یادگیری فرزندان کنند. مادران تمرکز اصلی خود را به پشتیبانی از آموزش و یادگیری فرزندان معطوف کرده بودند و این مهم آن‌ها را در ایفای سایر مسئولیت‌هایشان با دشواری مواجه کرده بود. در نهایت وضعیت ارتباط مادران با عوامل مدرسه (معلم، مدیر، معاونان و مشاور مدرسه) یکی دیگر از ابعاد قابل بحث در آموزش در خانه بود. در این باره، همسو با پژوهش Bubb & Jones (2020) یافته‌ها نشان داد مادران ارتباط خوبی با معلمان در فرایند آموزش در خانه نسبت به

آموزش در مدرسه داشتند. آن‌ها در خصوص مشکلات دانش‌آموز با معلم مشورت می‌کردند. به‌طور کلی، ارتباط آنان با معلم نسبت به آموزش در مدرسه افزایش یافته است. در این میان، ارتباط والدین با مدیر و معاونان مدرسه نیز صرفاً در خصوص هماهنگی‌های اداری بوده است. فقدان مشاور در مدرسه در شرایط همه‌گیری کرونا نقص قابل توجهی برای نظام آموزش و پرورش ابتدایی است. این مهم باعث شده بود برخی مادران در برخورد با مسائل حاد روانی و عاطفی فرزندانشان، از دریافت کمک‌های تخصصی بی‌بهره بمانند.

سخن آخر این‌که، همه‌گیری کووید-۱۹ علی‌رغم همه کاستی‌ها و محدودیت‌هایش، فرصت‌هایی برای والدین فراهم کرد تا به‌طور جدی‌تر وارد چرخه‌ی یاددهی-یادگیری شوند و تعاملاتشان را با فرزندان و معلمان بیشتر کنند. آموزش در خانه در معنای واقعی آن، استلزاماتی دارد. استلزاماتی چون آمادگی والدین در ابعاد نگرشی، دانشی و مهارتی؛ فراهم کردن امکانات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری موردنیاز؛ پشتیبانی‌های روان‌شناختی، بسترسازی فرهنگی و غیره. چنانچه با همکاری نظام تعلیم و تربیت و خانواده‌ها، این استلزامات به اندازه کافی برآورده شوند، فرصت‌های یادگیری قابل توجهی در اختیار دانش‌آموزان به‌ویژه در شرایط اضطراری و بحرانی قرار خواهد گرفت و جریان آموزش و یادگیری متوقف نخواهد شد.

ملاحظات اخلاقی

در جریان اجرای این پژوهش و تهیه مقاله کلیدیه قوانین کشوری و اصول اخلاق حرفه‌ای مرتبط با پژوهش رعایت شده است.

حامی مالی

کلیدیه هزینه‌های پژوهش حاضر توسط نویسندگان مقاله تأمین شده است.

تعارض منافع

مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است. این مقاله قبلاً در هیچ نشریه‌ای اعم از داخلی یا خارجی چاپ نشده است و صرفاً جهت بررسی و چاپ به فصلنامه درس پژوهی ارسال شده است.

Reference

- Abasi, F., Hejazi, E., & Hakimzadeh, R. (2020). Lived Experience of Elementary School Teachers about The Opportunities and Challenges of Teaching in the Educational Network of Students (SHAD): A Phenomenological Study. *Journal of Research in Teaching*, 8(3), 1-24. [In Persian]
- Abuhammad, S. (2020). Barriers to distance learning during the COVID-19 outbreak: A qualitative review from parents' perspective. *Heliyon*, 6(11), e05482. doi:10.1016/j.heliyon.2020.e05482
- Agaton, C. B., & Cueto, J. L. (2021). Learning at home: Parents' lived experiences on distance learning during COVID-19 pandemic in the Philippines. *International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE)*, 10(3), 901-911. doi: 10.11591/ijere.v10i3.21136
- Andrew, A., Cattan, S., Dias, M. C., Farquharson, C., Kraftman, L., Krutikova, S., & Sevilla, A. (2020). How are mothers and fathers balancing work and family under lockdown?. Institute for Fiscal Studies Briefing Note BN290. <https://ifs.org.uk/publications/14860>.
- Bhamani, S., Makhdoom, A. Z., Bharuchi, V., Ali, N., Kaleem, S., & Ahmad, D. (2020). Home Learning Time of COVID-19: Experience of Parents. *Education and Educational Development*, 7(1), 9-26.
- Bozkurt, A., Jung, I., Xiao, J., Vladimirschi, V., Schuwer, R., Egorov, G., Lambert, S. R., Al-Freih, M., Pete, J., Olcott, Jr., D. Rodes, V., Aranciaga, I., Bali, M., Alvarez, Jr., A. V., Roberts, J., Pazurek, A., Raffaghelli, J. E., Panagiotou, N., de Coëtlogon, P., Shahadu, S., Brown, M., Asino, T. I. Tumwesige, J., Ramírez Reyes, T., Barrios Ipenza, E., Ossiannilsson, E., Bond, M., Belhamel, K., Irvine, V., Sharma, R. C., Adam, T., Janssen, B., Sklyarova, T., Olcott, N. Ambrosino, A., Lazou, C., Mocquet, B., Mano, M., & Paskevicius, M. (2020). A global outlook to the interruption of education due to COVID-19 pandemic: Navigating in a time of uncertainty and crisis. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), 1-126. doi:10.5281/zenodo.3778083
- Brom, C., Lukavský, J., Greger, D., Hannemann, T., Straková, J., & Švaříček, R. (2020). Mandatory Home Education During the COVID-19 Lockdown in the Czech Republic: A Rapid Survey of 1st-9th Graders' Parents. *Front. Educ.* 5:103. doi: 10.3389/educ.2020.00103.
- Bubb, S., & Jones, M.-A. (2020). Learning from the COVID-19 home-schooling experience: Listening to pupils, parents/carers and teachers. *Improving Schools*, 23(3), 209–222.
- Cahapay, M. B. (2021). Involvement of Parents in Remote Learning of Children amid COVID-19 Crisis in the Philippines: A Transcendental Phenomenology. *International Journal of Sociology of Education*, 10(2), 171-192. doi:10.17583/rise.2021.7317

Dong, C., Cao, S., & Li, H. (2020). Young Children's Online Learning during COVID-19 Pandemic: Chinese Parents' Beliefs and Attitudes. *Children and Youth Services Review*, 105440. doi:10.1016/j.chilyouth.2020.105440

Daniela, L., Rubene, Z., & Rudolfa, A. (2021). Parents' Perspectives on Remote Learning in the pandemic context. *Sustainability*, 13(7), 3640-3652. doi: 10.3390/su13073640

Garbe, A., Ogurlu, U., Logan, N., & Cook, P. (2020). COVID-19 and Remote Learning: Experiences of Parents with Children during the Pandemic. *American Journal of Qualitative Research*, 4(3), 45-65.

Khosravi, R., & Ghasemi, N. (2022). Student-Teachers' Experiences of Teaching and Learning Process during COVID-19 Pandemic at Teacher Training University: A Phenomenological Study. *Journal of Curriculum Studies*, 16(63), 37-68. [In Persian]

Lee, S. J., Ward, K. P., Chang, O. D., & Downing, K. M. (2020). Parenting Activities and the Transition to Home-based Education During the COVID-19 Pandemic. *Children and Youth Services Review*, 105585. doi:10.1016/j.chilyouth.2020.105585

Pozas, M., Letzel, V., & Schneider, C. (2021) 'Homeschooling in times of corona': exploring Mexican and German primary school students' and parents' chances and challenges during homeschooling. *European Journal of Special Needs Education*, 36:1, 35-50, DOI: 10.1080/08856257.2021.187415

Petts, R., Carlson, D., & Pepin, J. (2020). A gendered pandemic: Childcare, homeschooling, and parents' employment during COVID-19. *Supplement: Feminist Frontiers*, 28(2), 515-534.

Putri, R. S., Purwanto, A., Pramono, R., Asbari, M., Wijayanti, M. L., & Hyun, C. C. (2020). Impact of the COVID-19 Pandemic on Online Home Learning: An Explorative Study of Primary Schools in Indonesia. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(5), 4809-4818.

Parczewska, T. (2020). Difficult situations and ways of coping with them in the experiences of parents homeschooling their children during the COVID-19 pandemic in Poland. *Education* 3-13, 1-12. doi:10.1080/03004279.2020.1812689

Ren, Q., & Phongsatha, T. (2021). Parents Perspectives On Homeschooling Management Model In BANGKOK, THAILAND. *AU-eJournal of Interdisciplinary Research (AU-eJIR)*, 6(2), 82-91.

Ribeiro, L. M., Cunha, R. S., Andrade e Silva, M. C., Marisa, C., & Vital, M. L. (2021). Parental Involvement during Pandemic Times: Challenges and Opportunities. *Education of Science*, 11(6), 302-317. doi: 10.3390/educsci11060302

Slater, E., Burton, K., & McKillop, D. (2020). Reasons for home educating in Australia: who and why? *Educational Review*. doi: 10.1080/00131911.2020.1728232

Tan, M. H. (2019). Homeschooling in Singaporean Chinese families: beyond pedagogues and ideologues. *Educational Studies*, 46(2), 1-20. doi: 10.1080/03055698.2019.1584850

Thorell, L. B., Skoglund, C., de la Peña, A. G., Baeyens, D., Fuermaier, A. B., Groom, M. J., & Christiansen, H. (2021). Parental experiences of homeschooling during the COVID-19 pandemic: Differences between seven European countries and between children with and without mental health conditions. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 1-13. doi: 10.1007/s00787-020-01706-1

UNESCO (2020). Data from: COVID-19 Educational Disruption and Response. Available online at: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>

Wu, Q., & Xu, Y. (2020). Parenting stress and risk of child maltreatment during the COVID-19 pandemic: A family stress theory-informed perspective. *Developmental Child Welfare*, 251610322096793. doi:10.1177/2516103220967937

Zeynivandnezhad, F., & Naveedy, A. (2021). Using SHAD application and television teaching during Covid-19 pandemic outbreaks: shortcomings and challenges. *Educational Innovations*, 20(2), 7-34. [In Persian]